

BURSA'NIN TARİHİ MAHALLELERİ II

HOCATAŞKIN, KURTOĞLU, MEYDANCIK, NAMAZGAH, YEŞİL

HOÇATAŞKIN - KURDOĞLU - MEYDANCIK - NAMAZGAH - YEŞİL MAHALLELERİNDEKİ CAMİLER

Dr. Doğan YAVAŞ*

Bursa'nın Orhan Gazi eliyle fethiyle birlikte özellikle sur içinde hızlı bir dini ve sosyal yapılaşmanın oluştuğunu biliyoruz. Kale içi Bursa'sının, kısa zamanda kabuğuna sığmayacak kadar gelişmesiyle birlikte Orhan Bey'in sur dışına taşarak şehrin gelişim çizgisini bu yönde belirlemesi ve ilk olarak Orhangazi Külliyesi'ni inşa ettirmesi, Bursa'da, sosyal, kültürel ve dini tesisler olan külliyelerin yapımını başlatmıştır. Ondan sonra oğlu I. Murat'ın şehir merkezindeki Şehadet Camii ile en batıdaki I. Murat Hüdavendigâr ya da Çekirge İmaret'i diye bilinen külliyesi, sonra onun oğlu Yıldırım Bayezit'in Ulucami, Bedesten ve Vaiziye Medresesi'nden oluşan şehir içi külliyesi ile en doğudaki Yıldırım Külliyesi, Çelebi Mehmed'in, Osmanlı mimarisinde bir benzeri olmayan muhteşem Yeşil Külliye'si ve en nihayet Sultan II. Murat'ın, şairlere ilham kaynağı olmuş Muradiye Külliyesi ve türbeleri, kompleks halinde binaların inşası geleneğinin önemli halkalarıdır. Bursa'nın büyümesine paralel olarak mahallelerin de gelişip büyümesi ve yeni yerleşim alanlarının kurulması buralarda da cami, mescit ve sosyal tesis ihtiyacının oluşmasına sebep olmuşsa da artık eskisi gibi külliyeler değil de mahallelerde inşa edilmiş ya da büyük külliyelerin aralarına serpiştirilmiş küçük ama, Osmanlı Devleti'nin ilk payitahtı Bursa'nın, karakteristik özelliklerini koruyan yapıların inşa edildiği görülmektedir. "Mahalle mescitleri" diye anılan küçük boydaki bu ibadethanelerde de, Bursa'nın mimariye vurduğu damga "Kalkan duvarı", "Türk üçgeni", "Bursa kemeri" gibi ilk defa kentimizde kullanılıp da sanat tarihi terminolojisine girmiş olan mimari formlar aynen uygulanmıştır.

Hacı Seyfettin Camii

HACI SEYFETTİN CAMİİ

İncirli Caddesi üzerinde, Fırın Sokak'ta bulunmaktadır. 15. yüzyılda inşa edilen cami bir Fatih Sultan Mehmet devri eseridir. Cami, aslında daha erken tarihli iken bir zaman harap olduktan sonra Mevlana Hayrettin adında bir hayırsever tarafından bu tarihte yeniden yaptırılmıştır. 6.75 X 6.75 ebatlarında kare planlı olup tek kubbeli ve kalkan duvarlıdır. Son cemaat yeri, alışılmışın dışında bir biçimde iki büyük kemerli olarak düzenlenmiştir. 1855 depreminde zarar görmediği bilindiğinden bu haliyle orijinal olarak günümüze gelmiş olduğu söylenebilir. Tuğla gövdeli minaresi çok yüksektir, şerefe altında bir bilezik, bunun da üzerinde altı sıra nefis tuğla stalaktitler yer alır.

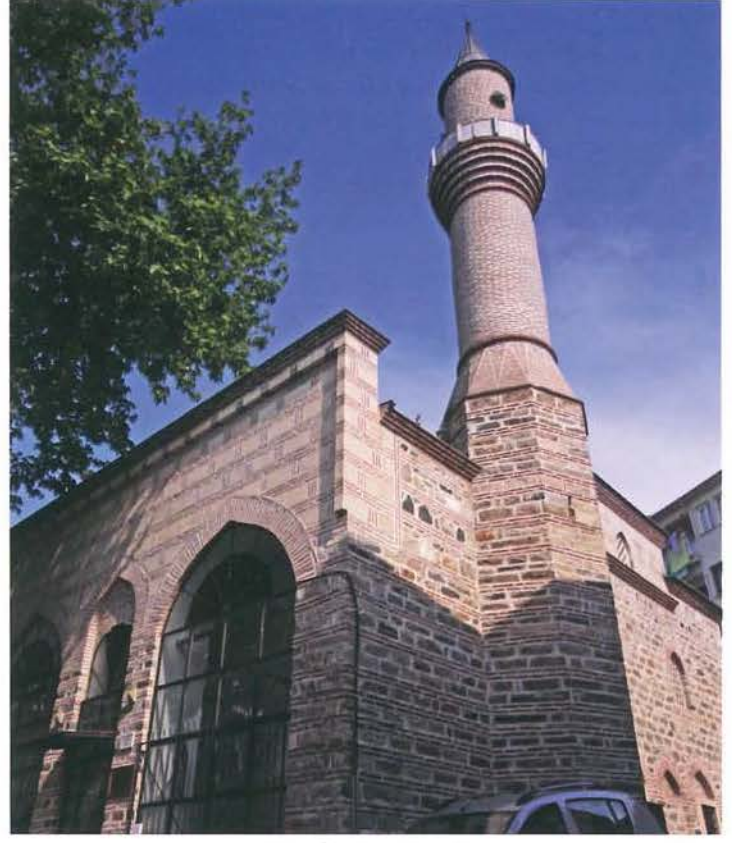
*Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü

Hacı Sevindik Camii

HACI SEVİNDİK CAMİİ

Meydancık Mahallesi Sevindik Sokak'ta bulunan yapı, Başçı Hoca Hacı Sevindik adında bir tüccar tarafından inşa ettirilmiştir. Tamamen yenilenmiş ve hiçbir özgün yeri kalmamış olan yapı kare planlı olup iç ölçüleri 6.50 X 6.50 m. dir. 1987 yılına kadar sadece vakit namazları kılınmakta iken bu tarihte minber ve minare yapılarak Cuma ve bayram namazları da kılınmaya başlanmıştır.

Hocataşkın Camii

HOCA TAŞKIN CAMİİ

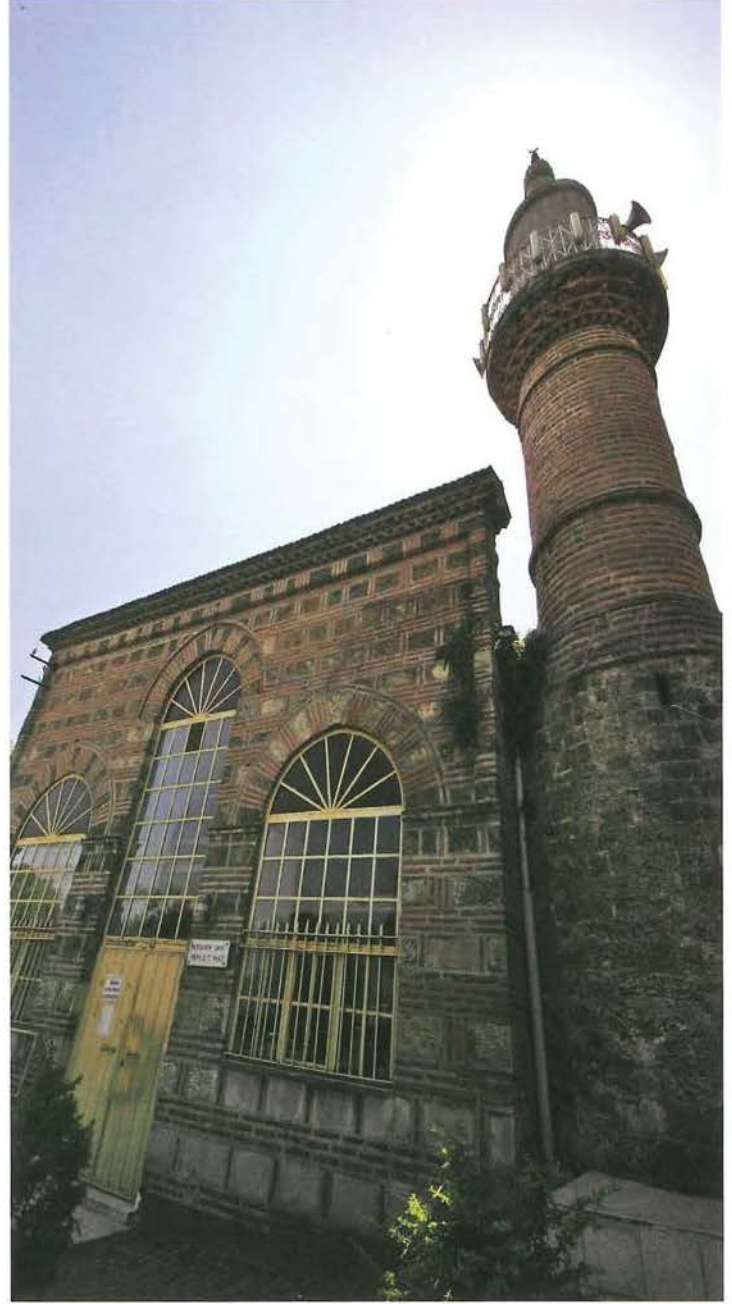
Yeşil – Emirsultan yolunun hemen altında, Hoca Taşkın Sokağı'nda yer alan küçük boydaki cami, Fatih Devrinde Taşkın Sufi adında bir zat tarafından inşa ettirilmiştir. Yanından geçen Karınca deresinin kenarında yer almaktaydı ancak derenin üzeri kapatılmış ve bu özelliği kalmamıştır. İçten içe 9.20 X 10.30 ebadındaki kare planlı yapı, kesme köfeki taşı ile tuğladan örülmüş duvar işçiliğine sahip olmasıyla klasik Bursa camilerindendir. 1855 depreminde tamamen yıkılmış ve daha sonra bugünkü ölçüleriyle yeniden inşa edilmiştir. 1950'li yıllarda minaresi yıkılmış, minbersiz ve namaza kapalı durumdayken daha sonra onarılmıştır. 2002 senesinde de büyük bir tamir görmüştür.

Hoca Taşkın, Sultanönü kasabasıdan olup asrının ulemasından dersler almış, Molla Hüsrev'e hizmet etmiş bir kişidir. Tasavvuf erbabından olduğu için Emir Sultan hazretlerine yakın bir mahallede yerleşerek bir mescit yaptırmış ve vaaz vermeye başlamıştır. Sultan II. Bayezid zamanında vefat ederek mescidinin yanına gömülmüştür. Caminin kible tarafında yer alan bir kabirdeki mezar taşında "Hacı Hüseyin bin Abdullah sene 98" ibaresi okunmaktadır. Taşkın Halife diye anılan kimsenin bu zat olduğu düşünülmektedir. Eğer bu mezar ona ait ise adı Hüseyin olup vefat tarihi de 898 –M. 1492'dir. Kendisi tasavvuf yolunda ilerlemiş ve Taşkın Sufi diye ünlendikten sonra II. Bayezid devrinde Bursa'da vefat ederek bu mescidin haziresine gömülmüştür. Yapının hemen karşısında Bayezid Paşa Medresesi'nin kalıntılarını görmek mümkündür. Sicil kayıtlarından caminin imamı için 1549 yılında bir ev vakfedildiği anlaşılır.

MEYDANCIK CAMİİ

Meydancık Mahallesi Alancık Sokak'ta yer almaktadır. Güldeste'deki kayda göre, Fatih Sultan Mehmet devrinde Kazzazoğlu Süle Mehmet Paşa tarafından ve 1497 yılından önce yaptırılmıştır. Kendisinin Bursa'da üç tane mescidi vardır. Kare planlı yapının içten içe ölçüleri 9 m. X 9 m. dir. Klasik tarz Bursa yapısıdır. Minaresinin 1913 yılında onarıldığına dair tamir kitabesi vardır.

Kesme köfeki taşı ile tuğladan örülmüş duvarlar üzerine kurşun kaplamalı tek kubbeli bir camidir. Son cemaat yeri 7 m. genişliğinde ve 3.70 m. derinliğindedir, üzeri tonozla örtülü olup sağ ve sol yanları kapalıdır. Bu haliyle son cemaat yeri harimden 2 m. küçük tutulmuş araya da minaresi yapılmıştır. Üç sıra kesme taş duvar işçiliği, kalkan duvarlı cephesi ve sivri kemerli son cemaat yeri ile bir Erken Dönem Osmanlı eseridir.

Meydancık Camii

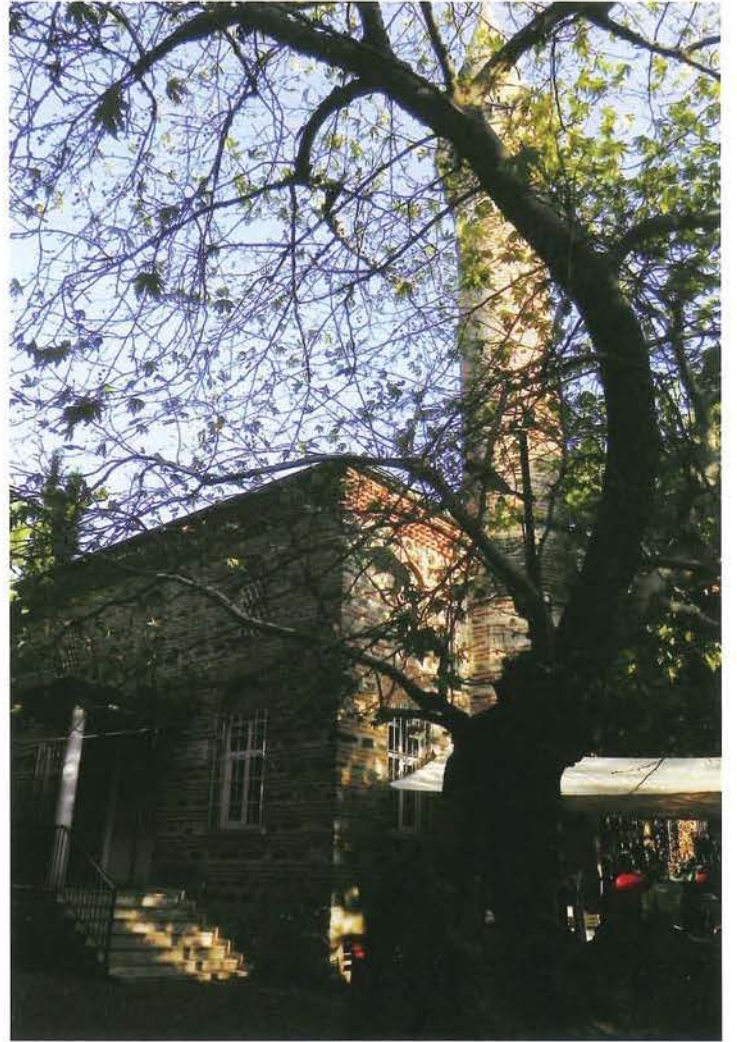

Müftüönü Camii

MÜFTÜÖNÜ (İSHAK ŞAH) CAMİİ

Çelebi Mehmet devrine ait bir diğer yapı da İshak Şah Camii'dir, Bursa'nın yukarı mahallelerinden Namazgâh Mahallesi Kabakçı Sokak'ta bulunmaktadır. 1421 yılında İvaz Şah oğlu İshak Şah tarafından bina ettirilmiştir. Eski kitaplarda "Kitabesi silik durumda olmasına rağmen Sultan İvaz Şah oğlu İshak Şah tarafından inşa ettirildiği anlaşıyor" ibaresinden bir kitabesi olduğu anlaşılır. Bugün bu kitabe rik'a ile yeniden mermere yazılmış ve kapının üstüne konulmuştur, metni şöyledir; "Emere bi-imâreti hâza'l-fakîr el-muhtâc ila'llahi a'nî İshak Şah bin İvaz Şah es-Sultan Musa 824" . 6.85 X 6.95 m.

ebadındaki gayet küçük caminin duvarları 80 cm., yüksekliği de 4.5 metredir. Minaresi yine batıda yükselmektedir, moloz taştan kaidesi caminin çatısına kadar yüksek tutulmuştur, gövdesi ise çok kısadır, Anadolu'daki güdük minarelere benzer. Yapının bir köşesi kesilerek caddeye gitmiş, son cemaat yeri kapatılmış durumda mütevazı bir mahalle camii görünümündedir.

Namazgah Camii

NAMAZGÂH CAMİİ

Namazgâh Caddesi üzerinde, yukarı çıkarken solda yer alır. Emirsultan hazretlerinin hadimlerinden Sofu Mehmet Efendi tarafından 1375 -1400 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Kendisinin kabri de caminin doğusundaki hazirededir. 1977 senesinde esaslı bir onarım geçiren cami, ahşap tavanlı, çatılı ve kiremit örtülüdür. Duvarlar üç sıra tuğla, bir sıra moloz taş ile örülmüştür. Minaresi eski ve orijinaldir.

NAMAZGÂH

Namazgâh Caddesi üzerindedir, Kara Timurtaş Bey oğlu Umur Bey tarafından yaptırılmıştır. Üstü açık bir ibadethanedir, etrafı duvarla çevrili, kible tarafında mermerden imal edilmiş mihrap ve minber bulunmaktadır.

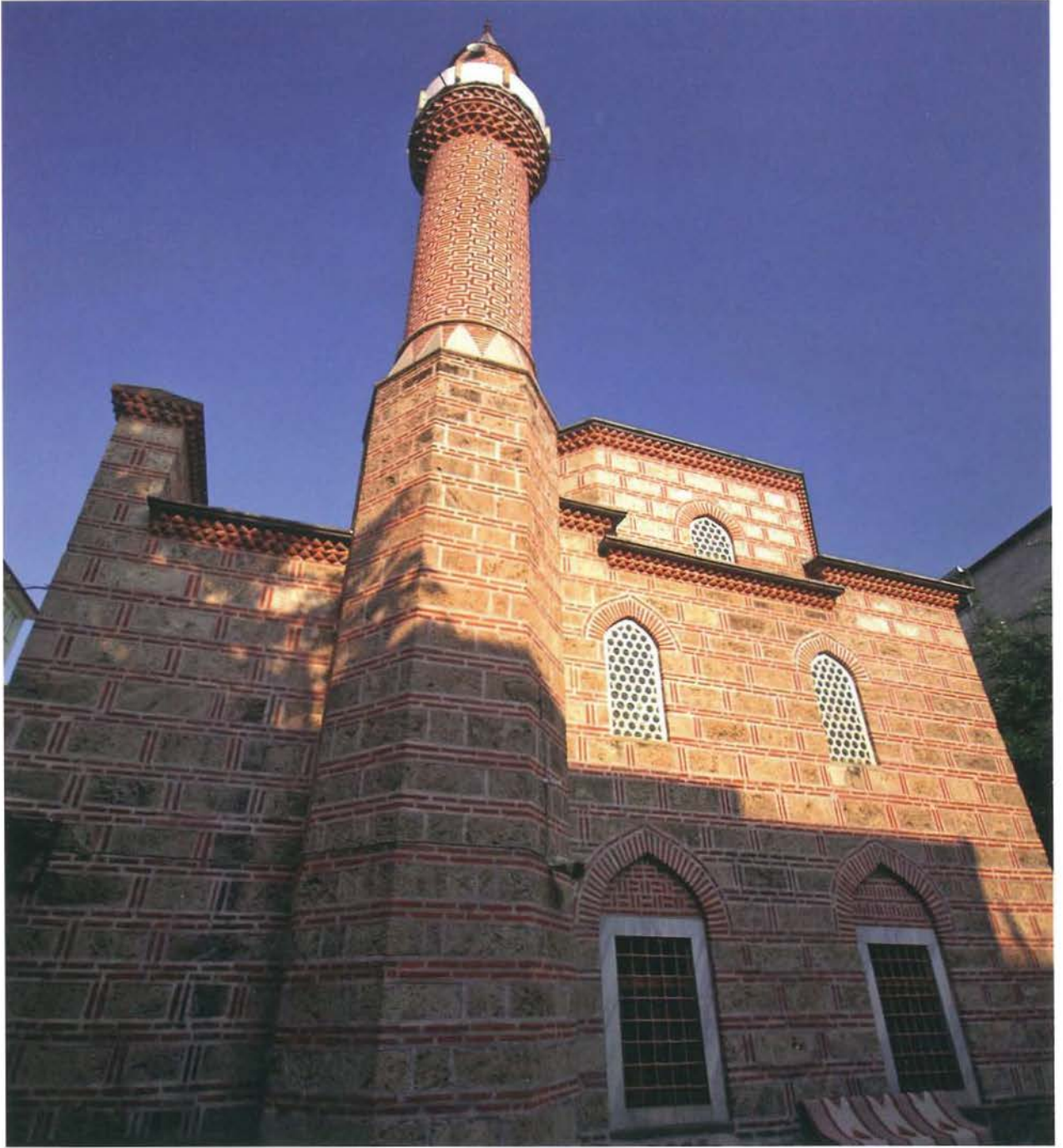
SETBAŞI CAMİİ

Setbaşı köprüsünün yanındadır. 1594 yılında, Karaçelebizade Hüsamettin Efendi tarafından yaptırılmıştır. Duvarları tuğla ve moloz taş ile örülmüş, ahşap kırma çatısı da kiremit ile kaplanmıştır. Kesme taş kaideli ve tuğla gövdeli minaresinden başka hiçbir özelliği yoktur.

İBN-İ BEZZAZ CAMİİ

İncirli Caddesi'nden Emirsultan'a giderken sağ tarafta yer alır. İbn-i Bezzaz ya da Bezzaziye denilen camiyi, Fetavâ-yı Bezzaziye adlı bir kitabın da yazarı olup da 1423/24 yılında vefat etmiş bulunan Hafızeddin Mehmed bin Mehmed Kerderî Efendi'nin yaptırmış olduğu kabul edilir. Çelebi Mehmed devrinde yapılan mahalle mescitlerinden biridir. Kendisi âlim bir zat olup Bursa'ya gelmiş ve Molla Fenârî ile ilim meclislerinde bulunmuştur, İbn-i Bezzaz lakabı ile anılırdı. İçten içe 8 x 8 m. boyutlarındaki cami kare mekânlıdır, 75 cm. kalınlığında duvarlar bir sıra kesme taş ve iki sıra tuğla ile pencere kemerleri ise tuğladan örülmüştür. Aslında kubbe ile örtülü olduğu izlerinden belli olan yapının üzeri günümüzde kırma çatı ve kiremit ile kaplanmıştır. Üç gözlü son cemaat yerinin orta sahnı, bu döneme ait birçok Bursa camisinde olduğu gibi, yanlardaki sahnlardan daha dar tutulmuştur. Caminin 1855 depreminde zarar görmediğini yalnızca minaresinin şerefeye kadar yıkıldığını biliyoruz fakat bu bölümün de üzeri kubbe ile kaplı olduğu kemer izlerinden belli olmaktadır da bugün yine çatılıdır. Caminin batı duvarına bitişik olan minare, Bursa tipi minarelerin bir örneğidir, kaidesi bir sıra kesme taş ve iki sıra tuğla ile örülüdür, küp kısmındaki üçgenler bir tuğla bir mermer olmak üzere düzenlenmiştir. Son cemaat yerinin mermer söveli ve renkli mermer geçmelerden oluşan kemeri gayet güzeldir, bu kemerin üzerinde sülüs üslûbu ile "İnne's-salâte kânet ale'l-mü'minîne kitâben mevkûten – Muhakkak ki namaz müminler üzerine farz kılınmıştır" anlamındaki ayet yazılıdır. Bu kapının iç tarafında da yine aynı sülüs üslûbunda yazı ile "Kâle'l-lahu Teâlâ ve inne'l-mesâcide felâ ted'û ma'allâhi ehaden" ayet-i kerimesi vardır. Kible duvarı bir tarihte yıkılıp yeniden yapıldığı için mihrap da tamamen yenilenmiştir.

İbn-i Bezzaz Camii

Şible Camii

ŞİBLE CAMİİ

Yeşil'den Emirsultan'a giderken caddenin sağında yer alır. 1457 yılında, Bursalı Şıblizade ailesinden Şıblizade Mahmut Çelebi'nin oğlu Mevlana Bayezid Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Yapının üzeri kırma çatı ile örtülüdür. Geçirdiği onarımlardan dolayı özgün yapısını yitirmiştir.

Mesud-ı Makramevi Camii

MESUD-I MAKREMEVİ CAMİİ

Namazgâh'tan Yeşil'e inen yolda yer alır. Ahşap çatılı, kiremitli, minbersiz ve kitabesiz, ibadete de kapalı iken tamamen mozaik kaplama ve betonarme olarak yeniden inşa edilmiş, minaresi de doğuda iken batıya alınmış ve hiçbir özgün tarafı kalmamıştır.

HAYRİYE CAMİİ

Işıklar Askeri Lisesi'nin hemen altında yer alır. Adından da anlaşılacağı üzere muhacir mahallesinin camisidir. Asıl yapı, biraz daha güneyde, moloz taştan, ahşap çatılı ve minbersiz olarak inşa edilmiş iken, cemaat tarafından yakın zamanda biraz daha geriye alınarak yeniden inşa edilmiştir.

